

»Den Stationære Bandit« – og Lobbyisme

Kandidatstipendiat Gert Tinggård Svendsen, Handelshøjskolen i Århus

Den samme logik, der bestemmer gruppe-dannelse og får en stationær bandit til at monopolisere volden i primitive samfund, den samme logik bestemmer lobbyisme og omfordeling i et moderne demokrati.

Indledning¹

Public choice teori bringer den »økonomiske mand« ind i den politiske arena. Adfærdsantagelsen er således, at mennesket er nyttemaksimerende og uden moral. Selvom denne kyniske antagelse ikke holder i ansigt-til-ansigt forhold, så kan den på en enkel måde fange essensen af større samfunds udvikling, *netop* fordi der her er tale om institutioner og mere upersonlige mekanismer såsom diktaturer, bureaukrati, militær, interessegruppers adfærd o.s.v. Her søges »interesser« fremført på en automatisk måde og uagtet de samfundsøkonomiske konsekvenser.

Kollektive goder betyder, at alle medlemmer i en given gruppe modtager godet, uanset om de bidrager eller ej. Selvom fordelene ved gruppedannelse langt overstiger omkostningerne, er det ikke sikkert, at gruppen organiserer sig. Som jeg vil vise i det efterfølgende – med udgangspunkt i Mancur Olsons *Logic of Collective Action* fra 1965 – afhænger sammenhængen mellem individuel rationalitet og grupperationalitet af individets fordel ved at bidrage til det kollektive gode. Denne logik kan spores helt tilbage fra primitive samfund, over omstrejfende og stationære banditter, frem til lobbyisme i det moderne vestlige

demokrati, hvor stigende omfordeling hæmmer den økonomiske vækst.

Mancur Olsons Logik

Mancur Olsons banebrydende pointe fra 1965 er netop, at rationel, individuel adfærd *ikke* fører til rationel gruppeadfærd, Olson (1965, 2). Selvom de samlede fordele langt overstiger de samlede omkostninger ved opnåelse af et fælles eller kollektivt mål, så følger det ikke logisk, at gruppedannelse og kollektiv handling finder sted.

Dette var et afgørende brud med traditionel gruppeteori. Indtil da blev det uden videre antaget, at individer med fælles interesser ville gå sammen og forfølge disse interesser. Et typisk eksempel herpå kunne være Karl Marx' klasseteori, ifølge hvilken alle individer i en klasse vil organisere sig frivilligt.

Men hvorfor er det ikke sådan? Hvis der er konsensus blandt individer om, at de har en fælles interesse, hvorfor skulle de så ikke organisere sig og stræbe mod at nå deres fælles mål?

Fordi free-rider (gratist) problemet kommer ind i billedet. De i gruppen, som ikke betaler for det kollektive gode, kan ikke udelukkes fra at nyde godt deraf. Alle i gruppen vil få glæde af et kollektivt gode, uanset om de bidrager eller ej. Derfor vil det være rationelt ikke at deltage. F.eks. vil alle beboere i et givet område nyde godt af mindre forurening,

hvad enten den enkelte har betalt derfor eller ej. Men hvorfor finder f.eks. forureningsbekæmpelse og tilvejebringelse af talrige andre kollektive goder så sted?

Svaret på, hvornår gruppedannelse og forfølgelse af kollektive mål finder sted i den politiske arena, giver Olson via en analogi til markedet, se *tabel 1*:

Tabel 1: Gruppering i Marked og Politisk Arena

MARKED	POLITISK ARENA
Monopol	»Privilegeret«
Oligopol	»Mellem«
Fuldkommen Konkurrence	»Latent«

Kilde: Olson (1965, 49-52).

I markedet er det kollektive gode at opnå en højere pris. Således vil et *monopol* – med kun én virksomhed på markedet – alene reducere sit udbud for at hæve prisen. På samme måde vil et medlem i en »*privilegeret*« gruppe have så stor fordel af at tilvejebringe det kollektive gode, at vedkommende er parat til at betale alle omkostningerne derved. I dette tilfælde vil det kollektive gode blive købt, *selv* uden organisation!

Oligopol betyder, at hvis én virksomhed ændrer sit udbud, vil prisen ændres mærkbart, men ingen enkelt virksomhed vil få tilstrækkelig fordel deraf til alene at reducere udbudet. På samme måde vil ingen i »*mellem*«-gruppen tilvejebringe det kollektive gode alene: organisation er nødvendig!

Endelig gælder, at under *fuldkommen konkurrence* kan ingen enkelt virksomhed påvirke det samlede udbud og dermed prisen. Tilsvarende kan intet individ i en »*latent*« gruppe bidrage mærkbart til gruppens anstrengelser. Eftersom ingen i gruppen reagerer, hvis et

individ ikke bidrager, vil der ikke være noget incitament til at bidrage.

Sagt på en anden måde, vil fordelene F_i – som et individ i får ud af at modtage det kollektive gode – være lig med det individuelle afkast eller »værdien« V_i minus omkostningerne ved at tilvejebringe godet, C :

$$F_i = V_i - C$$

Hvis F_i er klart positiv, er gruppen *privilegeret*, og derfor vil godet blive tilvejebragt. Ligger F_i omkring 0, er der tale om en »*mellem*«-gruppe, og hvis F_i er negativ, er gruppen *latent*. Så, jo mindre F_i bliver, jo mere sandsynligt er det, at frivillig gruppedannelse vil fejle; jo større gruppen bliver, jo mindre afkast får den enkelte ud af at skulle betale for godets tilvejebringelse.

I større, latente grupper gælder det derfor, at rationelle individer *kun* vil handle i gruppens interesse, hvis der anvendes tvang eller såkaldte »*selektive*« incitamenter. Disse selektive incitamenter er individuelle belønninger i form af private goder. F.eks. skattefradrag ved medlemsskab i fagforeninger, medlemsblad, mulighed for at leje billige sommerhuse, gunstige forsikringsvilkår etc. Således søger Olsons bog, *The Logic of Collective Action*, fra 1965 at bevise, hvorledes større organisationer i USA har udviklet selektive incitamenter eller tvang for at løse deres medlemsproblemer.

Modsat vil et kollektivt gode ofte blive frivilligt tilvejebragt i en lille og privilegeret gruppe, fordi hvert af medlemmerne – eller i hvert fald ét af dem – vil have fordel deraf, *selvom* vedkommende selv skal bære alle omkostninger. Mindre grupper – med ansigt-til-ansigt kontakt – har tilmed sociale pressionsmidler. »*Privilegerede*« og »*mellem*«-grupper baserer sig ikke alene på økonomiske incitamenter men bruger tilmed sociale normer,

som gør det endnu nemmere at organisere sig. Derimod er »latente« grupper så store, at alle ikke kan kende hinanden; det er ikke muligt at udøve social pression.

Mobiliseringen af disse »latente« grupper er derfor overordentlig vanskelig og tager tid. Kun når de rigtige omstændigheder og det rigtige lederskab er til stede, vil gruppedannelsen ske. Olson giver et illustrativt eksempel angående en ung fagforeningsleder ved navn Jimmy Hoffa. Hoffa arbejdede som lagerarbejder ved havnen i Detroit. En varm sommerdag ankom en stor og letfordærlig skibsladning med jordbær. Hoffa fik da overbevist sine kollegaer om, at nu var tiden inde til at strejke. Resultatet blev, at arbejdsgiveren valgte at acceptere Hoffas krav om lønforhøjelse snarere end at miste den dyrebare last, Olson (1982, 38).

Ad denne vej vil selv »latente« interessegrupper efterhånden dannes i stabile demokratier. Olsons anden bog, *The Rise and Decline of Nations*, (fra 1982), søger netop at vise, hvorledes dynamikken i demokratier mindskes over tid. F.eks. har det ældste demokrati, Storbritannien, oplevet økonomisk stagnation som følge af flere og flere gruppedannelser med deraf følgende omfordeling. Modsat fik f.eks. Tyskland og Japan smadret alle institutioner efter 2. verdenskrig, hvor de allierede ikke tillod nogen form for foreningsliv, selv sangforeninger blev forbudt i Tyskland. Dermed var der skabt grobund for »økonomiske mirakler«, hvor ingen omfordelinger hæmmede den økonomiske vækst.

En anden interessant følge af teorien er, at i en mindre gruppe vil små medlemmer udnytte de store! Et stort medlems bidrag betyder, at det lille medlem gratis kan nyde godt heraf uden selv at skulle bidrage, netop fordi den af det store medlem allerede tilvejebragte mængde kollektive goder langt overstiger mængden, som det lille medlem

ville købe. Derfor kan store mængder af et kollektivt gode blive leveret frivilligt af nogle få store aktører med privilegerede interesser. Eksempelvis har store lande – som USA – bidraget mest til efterkrigstidens sikkerhedspolitik, f.eks. i form af at beskytte Europa mod Josef Stalin, mens mindre lande, som Danmark og Sverige, har haft pacifistiske tendenser.²

Den Stationære Bandit

Typologien fra tabel 1 gør det nu muligt at spore selve oprindelsen til gruppedannelse og tilvejebringelsen af kollektive goder.

I tidernes morgen organiserede menneskene sig frivilligt i små samler- eller jægersamfund, der typisk bestod af 50-100 individer. Disse grupper var altså »privilegerede« med stærke familiemæssige og sociale bånd.³ Hver familie fik så store fordele af deltagelse, at den frivilligt bidrog til opretholdelsen af de kollektive goder, som gruppen leverede – først og fremmest en fredelig orden og forudsigelig adfærd.

Så, for omkring 10.000 år siden, begyndte menneskene at slå sig ned som bønder. Nye landbrugsteknikker medførte enorme produktionsforøgelse og stigende befolkningstal. Nu var der noget at stjæle af. Snart begyndte omstrejvende banditter at plyndre gårde og landsbyer.

Anarki fulgte, og den slags »krig-mod-alle« betød, at det ikke kunne betale sig at investere og producere. F.eks. var det risikabelt at gemme store mængder såsæd til næste års høst. Det var nu bedre hurtigt at fortære udbyttet eller at veksle det til f.eks. guld, som kunne skjules.

Anarki og vold er på ingen måde rationel for samfundet. Ofrene for vold og tyveri taber ikke blot det som tages; de mister også incitamentet til at investere og øge produktio-

nen (som også kan blive taget i fremtiden). Derfor vil produktionen – uden retssikkerhed – være lille.

Bemærk, at en fredelig orden *ikke* etableres på frivillig basis i disse større, agrare samfund. De er »latente«, fordi den enkelte – i modsætning til de primitive stammesamfund – kun får en lille del af fordelene ved at sætte sig op mod de omstrejfende banditter, men selv bærer alle omkostningerne! Hvis samfundet f.eks. består af 1 million mennesker, vil et individ således kun få én milliontedel af fordelene, men skal selv betale alle omkostningerne. Derfor har den enkelte intet incitament til at bidrage til f.eks. etablering af lov og orden. På denne måde vil større, »latente« grupper ikke kunne realisere kollektive mål i modsætning til små, »privilegerede« grupper.

De omstrejfende grupper af banditter er netop »privilegerede« eller »mellem«-grupper, som – på bekostning af samfundet – har store, individuelle fordele af at plyndre. De omstrejfende banditter bærer kun en lille del af nedgangen i samfundets samlede indtægt, f.eks. 1/10.000, men får selv hele indtægten fra plyndringen. Dermed forudsiger logikken – om latente grupper og koncentrerede fordele for særinteresser – anarki! Men dette har ikke været tilfældet. I dag hersker lov og orden i de fleste lande. Hvorfor er det sådan? Hvad bevirker, at større samfund har bevæget sig fra kaos til orden?

Olson fik pludselig en idé, da han læste om krige i det middelalderlige Kina, Olson (1993, 568). Her foretrak lokalbefolkningen åbenbart, at en hidtidig omstrejfende bandit, *Feng*, slog sig ned i deres område og blev en *stationær bandit*; dette til trods for, at han nu plyndrede befolkningen via store skatter. Hvorfor?

Fordi denne bandit kunne beskytte befolkningen mod andre omstrejfende banditter,

specielt imod en særlig slem bandit, der hed »Hvide Ulv«. *Feng* var den stærkeste og kunne monopolisere volden i området med gigantiske fordele til følge. Nu blev det muligt at øge produktionen, fordi det kollektive gode, sikkerhed, blev leveret. Veldefinerede markeder kom til, og det var ikke længere tilladt at konfiskere andres ejendom arbitrært. Med stigende produktion bliver lokalbefolkningen rigere – det samme bliver den stationære bandit via øgede skatteindtægter.⁴

Den fredelige orden med veldefinerede ejendomsrettigheder blev derfor overraskende tilvejebragt af erobrere, som kunne tjene mere ved at slå sig ned og blive stationære banditter. Disse voldelige entreprenører kaldte naturligvis ikke sig selv for banditter, men ville modsat få fremstillet en kongekrone til sig selv og bruge eksalterede titler om sig selv. Ofte ville de endda hævde, at de regerede ud fra en guddommelig ret. Eftersom de, vinderne, skrev historien, ville de – i forhold til den brede befolkning – komme til at fremstå i det ideologiske lys, de selv foretrak.

Bemærk, at regeringen for større grupper *ikke* opstår som følge af en frivillig »social kontrakt«, men som følge af *rational egeninteresse hos ham, der kan organisere den største voldskapacitet*. Kun den stationære bandit har herefter lov at stjæle.

Borgerne handler således ikke i fællesskab, fordi de har en fælles interesse i at sikre ro og orden, men på den stationære bandits betingelser; de vil da altid foretrække orden frem for anarki pga. de store økonomiske fordele forbundet dermed. Der *må* altid eksistere et bedre udfald uden vilkårlig voldsanvendelse, fordi parterne mindst vil kunne dele de sparede omkostninger ved ikke at bruge vold. Den økonomiske vækst – som følger voldsmonopoliseringen – bliver yderligere forstærket af den stationære bandits incitament til at be-

skatte rationelt og til at levere andre kollektive goder end sikkerhed.

Skatteopkrævning og køb af kollektive goder kan således opdeles i to adskilte trin, McGuire/Olson (1994). Selvom skatteindtægten ved en given skatterate afhænger af, hvor mange kollektive goder der leveres, så er den indtægtsmaksimerende skatterate uafhængig heraf. Den er et direkte udtryk for, hvor stor en del skatteopkræveren får af enhver stigning i nationalindkomsten.

For det første vil banditten derfor søge at maksimere skatteindtægten, dvs. nå det øverste punkt på Laffer-kurven, hvor skatterate multipliceret med nationalindkomst giver den største indtægt. Antag f.eks., at den optimale skat er en trediedel. Så vil den sidste krone – som den stationære bandit stjæler – betyde, at nationalindkomsten falder med tre kroner. Banditten taber en trediedel af den reducerede nationalindkomst i tabt skatteindtægt og vil derfor ikke øge skatten yderligere, fordi han her netop mister kronen, som han stjæl. Øger han skatten yderligere, vil nationalindkomsten falde endnu mere, og han vil f.eks. tabe to kroner i tabte skatteindtægter, når han stjæler én ekstra krone.

For det andet vil han tilsvarende levere kollektive goder op til det punkt, hvor den nationale indkomst stiger med den reciproke værdi af en trediedel, eller tre, når han bruger én ekstra krone på f.eks. at bygge veje, broer, bekæmpe forurening, sygdom o.l. – tiltag, som øger markedsaktiviteten og produktionen i samfundet. Hvis den stationære bandit f.eks. bekæmper luftforurening, vil han levere til det punkt, hvor én krone givet ud resulterer i, at borgernes helbred forbedres så meget, at nationalindkomsten stiger med tre kroner! Her vil han netop få den ene krone, som han har givet ud, tilbage igen i ekstra skatteindtægt. Generelt vil enhver rationel skatteopkræver købe kollektive goder op til det punkt,

hvor hans sidste krone genererer én kroners stigning i hans *andel* af nationalindkomsten (samfundets gevinst vil blive den reciproke værdi af hans andel).

Den nye velstand under de stationære banditter – kun midlertidigt afbrudt af omstrejfende banditter, f.eks. under 30-års-krigen – har således været den drivende kraft bag hele udviklingen af vor civilisation.

Efterhånden begynder demokrati og flertalsstyre at afløse stationære banditter i visse lande. Grunden er igen, at over tid vil forskellige grupper overvinde vanskelighederne ved at organisere sig i samfundet. Pludselig kan en *magtbalance* opstå, hvor det vil være mest fordelagtigt for de dominerende interessegrupper at få demokrati og medindflydelse snarere end at være underlagt en stationær bandit. Nogen magt er bedre end ingen.

Demokrati

Argumentet vedrørende den stationære bandits skatterate og køb af kollektive goder gælder også for demokratier – en demokratisk kandidat er lige så kynisk som den stationære bandit. Han behøver kun et flertal for at vinde og vil derfor »købe« flertallet via omfordeling til denne gruppe fra hele befolkningen. De nødvendige skatter forvrider incitamenter og reducerer samfundets produktion – ligesom tilfældet var for den stationære bandit – men skatteraten bliver lavere, og der vil blive købt flere kollektive goder.

Hvorfor? Fordi flertallet selv tjener en del af nationalindkomsten. Overvej f.eks. en demokratisk kandidat, der »køber« en sejr ved at love et flertal omfordeling. Antag igen, at den indtægtsmaksimerende skatterate er én trediedel, og antag f.eks., at vinderen repræsenterer et flertal, som tjener én trediedel af nationalindkomsten.

Vinderen vil da – som den stationære bandit – tage hensyn til flertallets andel af ændringer i den nationale indkomst. Hvis nu flertallet vælger samme skatteprocent som den stationære bandit, vil det tabe to kroner, når det indkræver den sidste krone. Først vil flertallet tabe den samme skattekrone, som den stationære bandit tabte pga. faldende nationalindkomst. Herudover, vil flertallet også tabe én krone, fordi det selv tjener en trediedel af nationalindkomsten.

Med andre ord vil flertallet tjene endnu mere ved at reducere skatteraten, indtil den sidst indkrævede krone modsvarer summen af faldet i skatteindtægt og faldet i flertallets andel af nationalindkomsten.⁵ Således vil flertallet maksimere dets totale indtægt ved en lavere skatterate og omfordeling til sig selv, end tilfældet var for den stationære bandit.

På samme måde vil demokratier producere flere kollektive goder, fordi flertallet ejer f.eks. en trediedel af stigningen i nationalindkomsten. Flertallet vil nemlig overveje – efter at have vundet valget (og dermed retten til at styre de offentlige indtægter og udgifter) – om det kan betale sig at investere dele af skatteindtægten i kollektive goder for at hæve nationalindkomsten og muligvis netto tjene endnu mere i ekstra skatteindtægter.

Hvis et demokrati gør som den stationære bandit og køber kollektive goder op til det punkt, hvor den sidste krone resulterer i en forøgelse af nationalindkomsten på tre kroner, så vil flertallet vælge at købe mere. Flertallet får to kroner (én trediedel i skatteindtægt og én trediedel er dets andel af den ekstra indkomst) og tjener dermed én krone. Derfor kan det betale sig at købe endnu mere af det kollektive gode, f.eks. mere forureningsbekæmpelse, indtil den investerede krone netop kommer hjem igen i form af øget skatteindtægt og almindelig indkomst.

Således vil både en stationær bandit og et flertal afveje skatterate og tilvejebringelsen af kollektive goder, så at skatteindtægten maksimeres. Og det ses, at jo større del af samfundet, som skatteopkræveren kontrollerer, jo mere er hans indtægt afhængig af nationalindkomstens størrelse. Men én ting er teori, noget andet er praksis. I praksis kan skatteraten i demokratier være endog særdeles høje pga. udbredt omfordeling som følge af lobbyisme. Lad mig igen starte med den kriminelle metafor.

Små banditter i et demokrati kan således ignorere deres forsvindende effekt på nationalindkomsten. F.eks. vil en person, som smider sit affald på fortovet, få hele fordelen men skal kun betale en forsvindende lille del af omkostningerne forbundet med oprydning. Ligeledes vil en kriminel, for relativt små omkostninger, kunne få store fordele ved trussel eller anvendelse af vold. Som i tilfældet med de omstrejfende banditter kan vold være rationel for den enkelte, der (inklusive risikoen for straf) kan tjene langt mere som kriminel end som avisbud. Selvom produktionen falder, når borgerne stjæler fra hinanden, så vil den enkelte småforbryder kun tænke på sin egen fordel. Et eksempel herpå er den berømte amerikanske bankrøver, *Willie Sutton*. I midten af 1930'erne spørger en dommer ham, hvorfor han bliver ved med at begå bankrøverier. Sutton svarer: »That's where the money is!«.⁶

Andre moderne eksempler kunne være mafia-bevægelserne i Italien og Rusland, der beskatter et område ved at sælge beskyttelse mod sig selv og andre. Mafialederne er moderne stationære banditter i samfund, hvor centralstyret ikke er stærkt nok til at monopolisere volden. Mafiaen gennemfører da kynisk en monopolisering af kriminaliteten i forskellige områder, så at der ikke er to tyve i ét marked. Af samme grund finder også f.eks. forurening sted. En virksomhed, der ikke selv

skal betale for de omkostninger, den påfører samfundet, vil selv få alle fordelene. Det er endog muligt, at de enkelte virksomheder organiserer sig for derved at påvirke beslutningstagerne i en for dem selv gunstig retning.

Netop gruppedannelser og *lobbyisme* på organisationsniveau er demokratiets achilleshæl. Resultatet er for høj en beskatning. Hvorfor? Igen følger svaret af logikken om store grupper og koncentrerede fordele for mindre grupper eller personer.

En rationel, mindre gruppe, der har overvundet vanskelighederne ved at organisere sig, vil ikke handle i samfundets interesse, men vil søge at tilrane sig midler fra statskassen og give dem til gruppens medlemmer. Hvis f.eks. en lobby-organisation repræsenterer 1% af nationalindkomsten, følger det, at gruppen kun vil ophøre med at omfordele til sine medlemmer, når den sidst tilkæmpede krone medfører, at nationalindkomsten falder med mindst hundrede kroner! Modsat, hvis lobbygruppen forsøger at handle i samfundets interesse, vil gruppen kun få 1% af fordelene men må bære alle omkostningerne! Lobbyisme resulterer dermed i omfordeling fra skatteyderne til specielle interessegrupper.

Således kanaliseres ressourcer til mindre produktive steder i samfundet. Når et samfund på denne måde subsidierer og favoriserer bestemte grupper, dirigeres produktionen i en forkert retning. De dygtigste og bedst uddannede individer i samfundet vil blive tilskyndet til at opdyrke de subsidierede områder. F.eks. betyder en kompliceret skatelovgivning høj aflønning af skatteeksperter, og store dele af den produktive kapacitet vil uvægerligt bevæge sig ind på områder, der er favoriserede i skattemæssig henseende.

Hvordan kan det være, at skatteyderne accepterer lobbyisme og betydelige omfordelinger?

Resultatet er med usvigelig sikkerhed, at de beskattes højere, og at den økonomiske vækst i samfundet stagnerer. Svaret må søges i begrebet »den rationelt ignorante vælger«, som også passer ind i logikken om kollektiv handling.

Den Rationelt Ignorante Vælger

Alle skatteydere i et demokrati ville være bedre stillet, hvis hver enkelt borger kritisk fulgte alle offentlige anliggender. En sådan deltagelse ville resultere i bedre kollektive beslutninger, f.eks. et stop for skadelig omfordeling til specielle interessegrupper.

Men virkeligheden forholder sig anderledes; det kan ikke betale sig for den enkelte borger at holde sig orienteret om alt, hvad der foregår i samfundet. Han vil kun få en lille fordel af mere rationel statslig styring og må selv bære alle omkostningerne ved at tilvejebringe et gode, alle landets indbyggere nyder godt af. Tag for eksempel et folketingsvalg. Her er sandsynligheden for, at den individuelle stemme vil ændre valgudfaldet, ekstremt lav – derfor er vælgerne »rationelt ignorante«, Downs (1957).

Men ikke alle undlader at stemme, og nogle deltager i de statslige anliggender. To undtagelser knytter sig derfor til hovedreglen. For det første kan deltagelse have en vis *underholdningsværdi* i sig selv, og dermed bliver deltagelse til et privat gode for den enkelte. For det andet kan visse individer have en *professionel interesse* i at deltage, og de vil blive belønnet i form af private goder som penge, prestige eller magt. F.eks. vil politikere, journalister, samfundsforskere o.l. få individuelle fordele af at følge med i samfundsudviklingen. Ligeledes vil en direkte berørt person, som f.eks. skal sælge hus eller skal starte en virksomhed, have fordel af at deltage på disse områder.

Men for det store flertal er det rationelt at forholde sig uvidende, og denne ignorance skaber, ifølge Downs (1957) grobund for *ideologier*. Ideologier erstatter detaljeret forskning og kritisk gennemgang af offentlige anliggender. Simple ideologier og politiske slogans vejleder den enkelte vælger ved stemmeafgivning, og de kan erhverves for små eller ingen omkostninger. Som sådan, dominerer de traditionelle »højre« og »venstre« ideologier det politiske liv, selvom partierne ofte handler i uoverensstemmelse med deres »ideologier«, Olson (1991, 134pp). Derfor vil mange af gennemsnitsborgerens idéer om, hvad der er i den nationale interesse, være afledt af *propaganda* fra organiserede interesser. Specielle interessegrupper vil ofte bruge skinargumenter i deres lobbyvirksomhed og søge at sløre deres sande hensigt, nemlig at få en større del af den nationale indkomstkage.

Noter

1. Tak til Energistyrelsens Forskningsprogram »Energi og Samfund« for finansiel støtte, og tak til professor Mancur Olson, University of Maryland, professor, dekan Chr. Hjorth-Andersen, Københavns Universitet, professor Martin Paldam, Aarhus Universitet, docent Hans Linderoth, professor Tor Eriksson, lektor Søren Harck, lektor Erik Strøjer Madsen samt Susan Stilling, alle fra Handelshøjskolen i Århus. Jeg er alene ansvarlig for indholdet.
2. Se i denne forbindelse f.eks. Olson/Zeckhauser (1967). Samme argument – som gælder for tilvejebringelsen af sikkerhed – kan genfindes i f.eks. miljøsamfundet. Beskyttelsen mod Stalin svarer fuldt ud til beskyttelse mod f.eks. drivhuseffekten. At Danmark her går forrest med hensyn til CO₂-reduktion forekommer irrationelt i forhold til teorien. Danmark skulle – som et lille land – opføre sig på samme måde som i sikkerhedspolitikken og vente på, at de store lande tilvejebringer miljøbeskyttelsen. Olson ville nok hævde, at Danmark er et gammelt demokrati, præget af udstrakte omfordelingsmekanismer, og at hovedmotivet bag CO₂-afgiften ville være at finansiere de deraf følgende statslige udgifter.
3. Olson (1993, 567). Denne sociale disciplinerings-mekanisme betød, at det var muligt at lave kollektive beslutninger under fuld konsensus.
4. En lignende situation findes i vor egen historie. Da Svend Tveskæg erobrede England i 1013, blev hans 18-årige søn, Knud den Store, genvalgt som ny konge. Begge blev de hilst velkomne af størsteparten af den engelske befolkning, Jones (1984, 354-86). Igen er forklaringen, at der var brug for dem. Befolkningen betalte gerne store skatter til gengæld for sikkerhed, og kun vikingehøvdingene var stærke – og brutale – nok til at monopolisere volden.
5. Olson (1993, 570). Se McGuire/Olson (1994) og Svendsen (1995) for en nærmere teoretisk bevisførelse vedrørende disse argumenter.
6. Willie Sutton (1901-1980) – også kaldet »the actor« – var berømt for sine veltilrettelagte røverier og opfindsomme forklædninger. Hans kriminelle karriere strakte sig over 35 år, hvoraf han tilbragte over halvdelen bag tremmer. Hans samlede indtægt beløb sig – efter eget skøn – til \$2 millioner, Drexel (1991, 869).

Litteratur

- Downs, A. (1957): *An Economic Theory of Democracy*. Harper and Row, New York.
- Drexel, J. (ed.) (1991): *Encyclopedia of the 20th Century*. Facts on File Inc., New York.
- Jones, G. (1984): *A History of the Vikings*. Oxford University Press, New York.
- McGuire, M. and Olson, M. (1994): »The Economics of Autocracy and Majority Rule – The Invisible Hand and the Use of Force«. *Draft*, August 5.
- Olson, M. (1993): »Dictatorship, Democracy, and Development«. *American Political Science Review*, 87, 567-76.
- Olson, M. (1991): »Rational Ignorance, Professional Research, and Politician's Dilemmas« in *Knowledge, Power, and the Congress*, edited by Robinson, W.H. and Wellborn, C.H. The Congressional Quarterly, Washington D.C.
- Olson, M. (1982): *The Rise and Decline of Nations*. Yale University Press, New Haven.
- Olson, M. (1965): *The Logic of Collective Action*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Olson, M. and Zeckhauser, R. (1967): »Collective Goods, Comparative Advantage, and Alliance Efficiency«, in R. McKean, ed., *Issues in Defense Economics*, National Bureau Econ.Res., New York.
- Svendsen, G.T. (1995): »Taxation and Provision of Public Goods in Autocracy and Democracy«, draft 28/6 1995.